

Сажетак. У чланку се разматрају питања исељавања кримских Татара у 1944. години. После краћег историјског прегледа (су)живота татарског и других народа на Кримском полуострву, сагледавају се узроци који су довели до масовне депортације више од 180.000 Татара. Указује се да се ти разлози не могу игнорисати, али и да је неопходно њихово објективно (ма колико тешко) разматрање и оцењивање. Истиче се и нужност да се спречи инструментализовање овог догађаја у политичке сврхе

Кључне речи. Исељавање, Крим, Татари, окупација, колаборација

Крим, с површином од 26.860 км², и са скоро 2,5 милиона становника вишенационалног састава (преко 125 народности), с разноврсним рељефом (72% равница, 20% планине и 8% језера и други водни објекти) и повољном и разноврсном климом (умерено-континентална, преко умерене до субтропске), једно је од изузетно привлачних места за живот, и једна од омиљених туристичких дестинација и светских атракција. Богате и разноврсне природе, у окружењу двају мора – Азовског и Црног, с копненом везом преко Перекопског земљоуза од свега 8 км на северу и укупним границама од преко 2.500 км, дуге и бурне историје, Крим је свакако једно од интересантнијих места на светској мапи.

Али, Крим је истовремено и једна од неколико неуралгичних тачака која већ више векова представља сталну претњу европском, па и светском миру. Последњих дана, у оквиру, или као последица, тзв. мајданских догађања током последњих неколико месеци у Кијеву, Кримско полуострво се поново нашло у центру пажње светске јавности. Сама та чињеница, појачана (за сада доста стидљивим) покушајима да се за одређене

Исељавање кримских Татара 1944. године

Пише: Рајко Буквић
четвртак, 20 март 2014 21:20

геополитичке интересе искористе одређене противречности и догађаји из кримске историје, свакако представља довољан повод да се наши читаоци мало детаљније упознају са сложеношћу историје и садашњице овог полуострва. Аутор овог текста, међутим, неће се бавити целином тих питања, већ ће се концентрисати на један од важних историјских догађаја и на постојеће и могуће аспекте његовог тумачења. Ипак, ради његовог бољег разумевања биће неопходно најпре дати и краћи осврт на историју полуострва и суживот различитих његових народа, пре свега Руса и Татара.

Слика 1. Кримско полуострво

Извор: Преузето с Википедије

Мало предисторије

Историја Крима и суживота различитих народа који га насељавају, укључујући и њихове међусобне сукобе, богата је и протеже се у давна времена. Плодна земља и повољна клима привлачиле су разне народе – Скити, Сармати, Грци, Римљани, Готи, Хуни и многи други. Међу њима и древни Русичи, који су на источном делу полуострва створили у периоду од 10. до 12. века снажно Тмутараканско кнежевство. Према у званичној историји прихваћеним ставовима, Татари су на Крим дошли с најездом Татаро-Монгола почев од 1223. године (напад на Судак), све док наредним нападима древна Таврика, како се некад називао Крим, није постала један од татарских улуса, тј. држава

Исељавање кримских Татара 1944. године

Пише: Рајко Буквић
четвртак, 20 март 2014 21:20

(историјом средњовековног Крима бавио се А.Л. Јакобсон, видети његове две монографије наведене у списку литературе). После распада Златне хорде 1443. образовало се Кримско ханство, на чијем челу је био Девлет-Хаџи-Гиреј. Његов син Менгли-Гиреј био је 1475. принуђен да се потчини Османској империји, признавши себе турским вазалом. Са своје стране, Турска је вазално ханство користила у борбама против земаља Источне Европе, пре свега Русије и Пољске. Из сталних напада узимани су заробљеници који су затим коришћени као робови у самом ханству или су пак извожени у друге земље, тако да није претерана оцена да се целокупна економија ханства држала на трговини робљем (јасир). По сведочењу католичког мисионера К. Дибайја, у првој половини 18. века из Крима је сваке године извожено 20.000 робова.

Руска држава предузимала је одбрамбене мере на својим границама. Како је за Кримским ханством стајала Турска, отворена борба била је тешка, па се приступило другом виду одбране: изградњи тзв. засечних линија, утврђених линија сачињених од малих и великих градова-тврђава. Прва од њих била је „Велика засечна линија”, дуга 500 километара, изграђена половином 16. века од Рјазања до Туле. Међутим, у 18. веку ситуација се променила, лака кримска коњица више није могла да се бори са савременом војском. То се очитовало најпре у току руско-турског рата 1735–1739, завршеног практично без резултата, а затим у наредном турском нападу на Русију 1768. године и рату који је трајао до 1771. Испуњавајући наредбу турског султана, почетком 1769. татарска војска са 70.000 војника кренула је у поход на Украјину, али је заустављена код Јелисаветграда и Бахмута. Био је то последњи налет у историји ханства. Императорица Екаторина II предузела је 1771. напад и овлада утврђеном линијом Перекопа, да би затим руска војска заузела Арабат, Керч, Јеникале, Балаклаву и Таманско полуострво.

Иселавање кримских Татара 1944. године

Пише: Рајко Буквић
четвртак, 20 март 2014 21:20

Исељаване кримских Татара 1944. године

Пише: Рајко Буквић
четвртак, 20 март 2014 21:20

Година	1897	1926	1939	1959	1970	1979	1989	2001
Укупно	762.804	713.823	1.126.429	1.201.517	1.813.502	2.182.927	2.430.495	2.413.228
Украјинци	61.112	77.405	154.123	267.938	...	558.829	625.919	576.647
Кримски Татари	196.854	89.218	218.879	15.280	38.365	245.291
Руси	404.463	301.398	558.481	857.883	...	1.493.122	1.629.542	1.450.394
Пољаци	...	4.514	5.084	1.202	...	6.548	6.157	4.459
Бугари	...	11.377	15.344	2.186	2.282
Немци	...	43.631	51.299	2.356	2.790
Јевреји	55.418	45.926	65.452	26.433	...	24.012	17.731	5.531
Цигани	1.433	649	2.064	1.676	1.896
Јермени	8.938	10.713	12.923	4.365	2.794	10.088
Грци	18.048	16.036	20.652	4.365	2.684	3.036
Белоруси	9.726	3.842	6.726	50.054	35.157
Молдавци	2.259	556	1.483	6.609	4.562

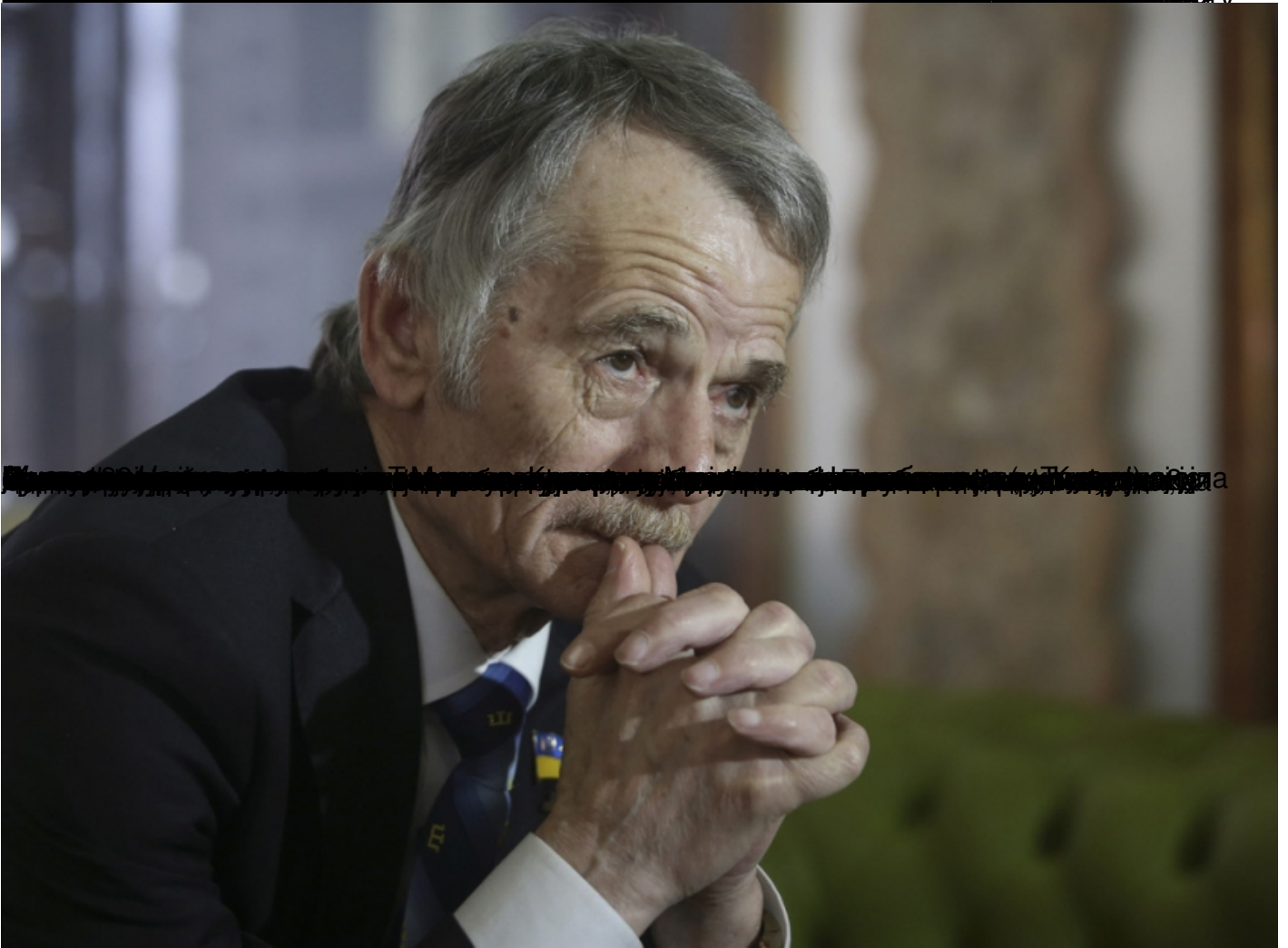
Исељаване кримских Татара 1944. године

Пише: Рајко Буквић
четвртак, 20 март 2014 21:20

Исељавање кримских Татара 1944. године

Пише: Рајко Буквић
четвртак, 20 март 2014 21:20

Исељаване кримских Татара 1944. године

Пише: Рајко Буквић
четвртак, 20 март 2014 21:20

